

húzza rövíflátó szemét, mintha messze nézne, mintha egy hegyről nézne lefelé és a szétszakadt felhőkön át a rejtelmes Alföldet látta volna meg egy pillanatra...

— Napszállta előtt még a Szklácsnál kell lennünk — mondta az őrsparancsnok a fiatal kakastollasnak és a vad-örnek —, hogy ott érjük Kripojót. Itt várjanak, míg jövök...

Átfutott az úton, karján a gyerekekkel s bement a nagy sárga ház kapuján.

A szobából a varrógép egyhangú zörgését hallotta. Ott varr a felesége. Két kisfiát a konyhában találta. Játsoztak.

Letette a kislányt a konyhában a földre. Két fia komoly arccal nézte a jövevényt. Az őrsparancsnok balkarjára akasztotta a puskát, kihúzta a konyhaasztal fiókját és kivette a kést, meg a tiszta ruhába-takart kenyeret. Három szép, kerek karajt vágott s minden karaj egyforma volt.

Lehajolt a három gyermekhez s mindegyiknek adott a kenyérből.

— Egyetek — mondta és rájuk mosolygott.

Kezében puská volt és kenyér. Feszésre zárt szája mozdulatlan maradt és dióbarna szemé átlátszó tisztán csillogott a mosolyban, mint a nyári tó.

Nem az ő mosolya volt: egy nemzeté.

III. Az igazi csendőrc

A magyar királyi csendőrség ebben az évben ünnepelte fennállásának hatvanadik évfordulóját: 1881 február 14-én szentesítette a magyar király a „közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló“ 1881. évi III. törvencikket, mely felállította a közbiztonsági szolgálat teljesítésére rendelt és *katonailag szervezett* őrtisztületet: a magyar királyi csendőrséget.

A magyar csendőrség egy törvény születését ünnepli a testület születésnapján, mintegy jelképezve azt, hogy az ország közbiztonságának őrei, a magyar államhatalom képviselői nemcsak maguk mögött tudják a törvény erejét, hanem előttük is az lebeg. A törvényt, amely életre hívta a testületet és amelynek támaszai, betartják és — betartatják.

Hosszú az út, mely Tisza Kálmán korától napjainkig, az új országépítés koráig vezetett; csölk, eszmék és nemzedékek tűntek el hat évtized alatt, az esztendősk mezőit a béke nap-sütése és a háborúk füstfelhői öntötték el. Három világrész térképén torzultak el a határvonalak, hatalmak bufak a semmibe, ököéletűnek hitt címerek törtek darabokra. Az a nemzedék, mely hat évtizeddel ezelőtt a kontinensz kormányzott és vezetett — akik közül ma már életben senki sincs, — értelmetlenül állna ma a világ új arca előtt, az új szellemi és hatalmi erővonalak ívei alatt.

S ha egy fegyveres testület a hatvan esztendő feszültségében tisztán meg tudta őrizni az indulás idejében kapott fiatal hitét, elhivatástudatát, férfias vállalkozókedvét, ha ezek az évtizedek nem tették fáradtá, a sivár idők nem égítették ki, a küzdelmekben nem merült ki, hanem célban, lélekben, elszántságban megmaradt annak, aminek indult, viszont felkészültségében, szellemi és anyagi eszközeinek megvilágításában alkalmazkodni tudott a rohanó időkhez, akkor a nemzet — mely törvényeivel megalapozta és áldozatokkal kiépítette ezt az intézményt — a hatvan év mérföldkövével joggal tekinthet

büszkén erre a fegyveres testületre, mert ebben életerejének igazolását láthatja. A kimerült, előregedett, kiégett nemzetek talajában — mint a szikes földben — nem hajt fel a mag, ifjú és erős nemzetek mezőin az elhintett kicsiny élet is dús fává terebélyesedik, melyet ha megcsonkítanak — „a többi még szebben virágzik!...”

Mi van a hatvanas mérföldök mögött? Egy fegyveres testület — a magyar csendőrség — történelme. Egymást felváltó nemzedékek történelme, melyek csodálatosan egy arcot és egy szívet viselnek. Végtelen lánc ez, melyben az acélszemek szinte felismerhetetlenül egyformák: voltak nyugalmasabb idők és voltak nehéz próbák, de minden nemzedékláncszem eleget tett a történelmi parancsnak: átvette, végezte és továbbadta az idők diktálta feladatot. A lánc örök és bonthatatlan: vér, vas, eskü és hagyomány kovácsolta össze.

Ennek az esztendőnek a végén, melyben a magyar csendőrség születésének hatvanadik esztendőjét ünnepelte, tekintünk vissza a megtett útra. Hogy született ez a testület, hol keressük szülőföldjét, milyen okok hívták életre és mit tett? Hatvan esztendő történelmi mérélegét nem könnyű dolog néhány oldalmi tanulmány keretébe illeszteni, de ha a tér meg is szabja a kérdéseket, a fejlődés vonala tisztán fog kibontakozni előttünk.

Z s a n d á r o k

Ezt a szót, hogy „csendőror”, a múlt század első felének nyelvújító mozgalma hozta létre, tehát körülbelül egyidős a Kisfaludy Károly által alkotott „honvéd” szavunkkal. A csendőror szót azelőtt nyelvünkben az idegen eredetű „zsandár” szó pótolta, mely a francia „Gens d'armes” magyarosított alakja. Maga a „Gens d'armes” tulajdonképpen francia hadtörténelmi fogalom: eredetileg Győzedelemes (VII.) Károly francia király nemesi nehézlóvaságát nevezték így, tehát ebben a korban nem közbiztonsági, hanem katonai intézmény volt; ebből fejlődött ki azután a francia lovaság s köztük a királyi testőrlóvaság is. A franciáknak volt külön közbiztonsági intézményük, az úgynevezett „*Marche-chaussée*”, amit mezei rendőrségnek is nevezhetnénk. A nagy francia forradalom felozlatta ezt a népszerűlen testületet és az államszervező I. Napoleon császár ennek a helyébe válogatott katonákból álló intézményt szervezett, melynek a „Gens d'armes” nagymúltú, történelmi csengésű nevét adta. Ez már csendőrség volt, elődje és őse minden európai csendőrségnek,

feladatához nemcsak a tábori rendészet, hanem az ország közbiztonsági szolgálatainak ellátása is hozzátartozott.

Ilyen napoleoni mintákon felépített gendarmes-testület működött Lombardiában is a midőn a bécsi kongresszus után Ausztria bekebelezte Lombardiát, az ott talált kitűnő lombard csendőrséget sem oszlatta fel, hanem szervezetével és olasz legénységével együtt megtartotta; majd évtizedek múlva a lombardiai csendőrség mintájára szervezte meg — a nálunk oly rosszlelkű — Bach osztrák belügyminiszter a birodalmi zsandárságot. Ez 1849-ben; a szabadságharc leverésének évében történt, ami egymagában is magyarázatot adhat arra, hogy miért volt oly rendkívül népszerűen a magyar földön az osztrák zsandár, — a szabadságháború bujdosó résztvevőinek üldözője. De nemcsak Magyarországon, hanem szervezte a Monarchiában gyűlöletes lett a csúcsos sisakú, fehér szíjzatu zsandár, attól kezdve, hogy a bécsi kormány külön rendőrmisztériumot állított fel és az osztrák zsandárság legfőbb feladatává a politikai szolgálatot tette, melyre egyébként ez alkalmatlan is volt, mert hiszen ilyen szolgálatra ki sem volt képezve.

1859-ben Ausztria háborút vezetett, az önkényuralom megbukott és a Monarchia kormányzását az addigi osztrák szabadelvű ellenzék ragadta a kezébe, mely azonnal hozzálátott a zsandár-intézmény átszervezéséhez: a létszámot és az alakulatok számát leszállította, a zsandárőröket a közigazgatási hatóságok alá rendelték, az egyenruhát megváltoztatták, sőt csak néhány szavazaton múltott az, hogy az egész intézmény katonai szervezetsége megnagyiták.

Az újjászervezett zsandárság azonban még kevésbé váltotta be a hozzáfűzött reményeket, mint a régi: a csökkentett létszám, az aránytalanul nagy működési körletek, a zsandárság vezetői és a polgári közigazgatási hatóságok közötti állandó torzalkodás mind hozzájárultak ahhoz, hogy a közbiztonsági viszonyok egyre rosszabbodtak és Magyarországon újra feléledt a hírhedt *betyárvilág*.

A b e t y á r v i l á g

A múlt századbéli magyarországi betyárvilág közbiztonságtörténelmünk egyik legérdekesebb és maig is egyik legismeretlenebb fejezete. Ennek a köznök ösztönös történetét tulajdonképpen még senki sem írta meg. A betyárkodás, mint tömeges — szinte erkölcsi járványszerű — társadalomellenes

tünet nem regényes, hanem szociális okokra vezethető vissza és fontos szerepet kell adnunk a betyár-kérdésnél a népi élet-módban beállott változásoknak is. Gondoljunk arra, hogyha ipari államokban egy-egy találmány valóságos forradalmakat, véres harcokat, ostromállapotokat válthatott ki, mennyivel inkább megrázhatta az Alföld pásztornépét a múlt évszázad áradásszerű folyamata: a megművelt földek rohamos terjeszkedése és az ősi rideg-pásztorvilág semmivé szugorodása. Valahol itt kellene keresnünk e társadalmi guerilla-háború rugóit, melyben sokkal kevesebb a regényesség, mint a közvélemény hiszi.

A pásztorvilág nagy földrengése már tulajdonképpen a századkézében — a jobbágyság felszabadítását követő években — lezajlott és az a körülmény, hogy ennek és az egyre emelkedő népi életszínvonalnak ellenére a betyárkodás mégis döbbenetes méreteket öltött, azt látszott igazolni, hogy az ország a már megrögzött és hivatásos bűnözők helyi rémuralma előtt áll, melytől a liberálisok átszervezésétől megrokkant, de egyébként is *lélekben és szellemben idegen* közbiztonsági intézmény — az osztrák zsandárság — megmeneteni nem tudja.

Mindenki érezte, hogy ezen segíteni kell végre. Minden becstelenszen gondolkozó magyar ember hirdette, hogy a magyar földet szomorú különlegességétől, a betyárvilágtól meg kell szabadítani. Egyes külföldi utazók, akiknek rosszindulatánál csak felületességük volt nagyobb, olyan képet festettek útleírásaikban hazánk közbiztonsági viszonyairól, a hírhedt betyárokról, a „puszták vad finiról”, hogy az méltán kelthetett borzongást a tájékozatlan nyugateurópai nyárspolgárok. Mírhatalom károkat okoztak nemzetünk megítélésénél ezek a leírások, melyek még túlozták is a való helyzetet, mert a torzított és céltatosan kiszínezett „betyárizmus” nemcsak a külföldi közvéleményt mérgezte meg, hanem — a tankönyv-írást is.

Egy 1879-ben megjelent hollandiai földrajzi munka (C. J. van den Berg: „De wereldelen”) így ír rólunk: „A betyár szót Magyarországgal kapcsolatban mindenkinek ismernie kell. A pusztá vándorlólegényei ezek. Hiába üldözi őket a hivatalos hatalom, nem tűnnek el, mert segít őket a magyar paraszt, aki egész nap a földjén dolgozik, este veszi fegyverét, lovára kap és rabolni indul. Ha elfogják és halálra ítélik, a keleti népek nyugalmával fogadják. Akasztás előtt hidegvérrel szívja „schibuk”-ját...”

* Dr. O'ay Ferenc: „Magyarország a külföldi tankönyvekben” Budapest, 1933.

„Amint látjuk, C. J. van den Berg úr már betyárrá tette az egész magyar parasztságot, akiről körülbelül olyan képet fest, mint a kurd rablótörzsekről. Ennek a „tudósnak” a tájékozottságára nézve jellemző, hogy Magyarország nemzetiségei között felsorolja a hajdukat, a jázsokat, a csajkásokat, a székelyeket, a kunokat és a pandurokat! Világos, hogy ez a nyugati író teljesen összekeverte nemzetiségi és közbiztonsági viszonyainkat és a pandurok „nemzetiségét” valami olyan fajtnak képzelhette, amely esküdt ellensége lehet a betyárok „törzsének”.

A p a n d ú r o k

1861-ben ugyanis Magyarországon újra feltámadt a *pandur-rendszer*. Az ekkor összehívott országgyűlés és a vármegyei gyűlések úgy vélték segíteni a közbiztonsági állapotokon, hogy a vármegyék átvették a közigazgatást és felállították a régi panduri intézményt. A jószándék ellenére is veszélyes kísérlet volt ez, mert nyilvánvaló lehetett, hogy helyi közbiztonsági szervezetek nem állhatják itt meg a sarat és országos szervezetre van szükség. Az idők igazolták ezt: a késői pandurorszak években még az eddiginél is nagyobbra nőtt a zsványvilág, mert a pandur-szervezet egyenesen kedvezett ennek.

Szervezetlen volt ez a szervezet, melynek kivételes egyédeit, főleg a vezetésre hivatott csendbiztosokat, esetleg fűtötte a „virtus”, de a zömnek semmi hivatásérzete és kiképzése nem volt. Fokozta a hibákat a kis létszám, a korszerűtlen felszerelés, a nagyfokú fejelemtelenség, a rossz fizetés és a ma már szinte mulatságosnak tűnő tény, hogy a *pandur csak a saját megyéjének határáig üldözhette a gonosztevőt*, a szomszéd megye területére menekült betyár már biztonságban volt.

Hogy milyenek voltak e korban a közbiztonsági viszonyok, arra nézve a pandurorszaknak egy igen képzett és valóban tehetséges alakja, *Riday Gedeon* ad feleletet, aki csak a szegedköznyéki bűnhálózat felsodrásánál nem kevesebb, mint 111 évig kiderítetlen rablógyilkosságának jött a nyomára. „*Betyárból lesz a jó pandur*”, ez volt ennek a korszaknak egyik legnagyobb tévedése; ez a szállóige egyáltalán fényt vet a korszak közbiztonsági greinek erkölcsi megvalogatottságára.

Közben megtörtént az 1867-es kiegyezés és ez végleg megszüntette az osztrák zsandárságot Magyarországon, csupán a *kolozsvári 10.* és a *zrágrábi 8.* számú országos parancsnokságok maradtak fenn, német szolgálati nyelvvél és a közös had-

ügymintásternek alárendelve, de már a közbiztonsági szolgálat terén a magyar belügyminiszternek, illetve — a zsigábi országos parancsnokság — a horvát bűnnek a hatáskörébe voltak utalva. Az volt tehát a helyzet, hogy egy egységes, országos intézmény helyett *kétféle* szervezet teljesítette az országban a közbiztonsági szolgálatot: Erdélyben és Horvátországban a németnyelvű csendőrség, míg az ország többi részében a megyei pandurok.

Az erdélyi csendőrség

Annyi haszon azért volt ebből is, hogy módot nyújtott a kétféle szervezetnek egyidőben való összehasonlítására a azt mindenkinek el kellett ismerni, hogy ott, ahol a csendőrség teljesített szolgálatot, a közbiztonsági viszonyok összehasonlíthatatlanul jobbak voltak. Az ország figyelme elsősorban az erdélyi csendőrség felé fordult, mely — hangsúlyozzuk — még nem volt magyar csendőrség, bár már túlnyomóan magyarokból állt, de szolgálatai nyelve német volt s emiatt az országgyűlésen gyakran támadták is. Maguknak a tanácsoknak is be kellett ismerni, hogy az erdélyi csendőrség hivatásának nagyszerűen megfelel és nem is az intézmény megszüntetésére törekedtek, hanem — teljes joggal — nemzeti sérelemnek tekintették az idegen szolgálati nyelvet és a közös hadügyminisztertől való függőséget. Nyilvánvaló volt, ha ezt az intézményt — mely már *sem szellemében, sem vérségében nem volt idegen* — magyar kezekbe lehetne adni, a magyar honvédelmi miniszter alá rendelni és országossá kiépíteni, akkor a magyar közbiztonsági kérdés meg volna oldva.

Első lépés volt e cél felé, hogy 1876 május 1-vel az erdélyi és a horvát csendőrséget kivették a közös hadügyminiszter hatásköré alól és a magyar királyi honvédelmi miniszter hatáskörébe rendelték. A német szolgálati nyelvet megszüntették: az erdélyi csendőrség szolgálatai nyelve a magyar lett és elnevezése pedig: „*magyar királyi erdélyi csendőrség*”, első parancsnoka: Török Ferenc honvédőrnagy. Egyenruhájára megváltozott, magyarosabb lett. A jellegzetes csendőrfélegget s kalastollus vadászkalapot átvették, azonban a granátjelvény helyére a magyar állam címere került. Ezt a tollas, állatizjas fekete kalapot viseli a magyar csendőrség — csaknem változatlan formájában — ma is, melyet a csendőrség erdélyi örökségnek tekint.

Volt tehát ezek szerint már 1876-ban magyar csendőrség, azonban ez még nem volt országos szervezett testület. De ez

az erdélyi magyar csendőrség volt az a szilárd mag, mely köré néhány évvel később az egész országra kiterjedő szervezett sűgű magyar királyi csendőrséget kiépítették.

Megszervezik a magyar királyi csendőrséget

1880 november 29-én a magyar miniszterelnök — Tisza Kálmán — benyújtotta a képviselőházban a közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló törvényjavaslatát, melynek első szakasza szerint Magyarország egész területén a közbiztonsági szolgálatot a katonailag szervezett magyar királyi csendőrség veszi át. A javaslatot a képviselőház a véderőbizottságnak jelentéstételre küldte, majd 1881 január 17-i ülésén napirendre tűzte s az általános és részletes vita után azt megszavazta. A király 1881 február 14-én szentesítette, mely azóta törvénytárunkban, mint az 1881. évi III. törvény cikk szerepel.

Most a törvényileg biztosított országos szervezet felépítése következett. Hat csendőrparancsnokságot szerveztek fokozatosan, melyeknek székhelyei a számos sorrendjében a következő városok voltak: Kolozsvár, Szeged, Budapest, Kassa, Pozsony és Sódoksféhrvár.

A magyar csendőrség szervezése 1884 január 1-vel teljes befejezést nyert és ebben az évben változtatták meg a „*csendőrparancsnokság*” elnevezést „*csendőrkerületi parancsnokság*”-ra, ami a mai napig is megmaradt.

Minden kerületi parancsnokság felállítási évének első percében kezdte meg működését. Ezt szösz szerint kell vennünk, mert a működés megkezdése azt jelentette, hogy Szilveszter éjjelén, pontosan tízenkét órakor feltáruktak a felállított kerület összes őrszaktanyáinak kapui, az egész legénység szolgáltaiba indult és még ezen az éjszakán elfogták az őrszaktanyáiban zsványvilágának minden hírhedtebb alakját, akiket azután újfély napján szekerésáramra szállították be régi megérdemelt helyeikre: az ügyvétségi fogházakba.

Igy mutatkozott be az ifjú testület és ezzel valóban „új esztendő” nyíltak meg a hírhedt zsvány-betyárvilág számára.

Az elkövetkező években a magyar csendőrség véghezvitte azt, amire sem az osztrák zsandárság, sem a megyei pandúrság nem volt képes: megszűntette a bűnszövetkezetektől és a közbiztonságot veszélyeztető elemektől az egész országot, a közrendet helyreállította. Bebizonyosodott, hogy ez a katonail-

ing szervezett, fegyelmezett magyar intézmény minden tekintetben elsőrangúan megfelel hivatásának. A magyar testület meglepően rövid idő alatt népszerűséget, hatalmas tekintélyt és elismerést vívott ki a lakosság minden rétegében. **Andrássy Gyula** volt az, aki a magyar csendőrséget a magyarság „*legsikertelenebb alkotásának*” nevezte el, de az a rokonszev, mely a magyar csendőrséget felállításától kísérte, mindennél jobban bizonyítja, hogy a nemzet valóban a magáénak, sajátosan magyarnak tartja. Mindnyájan büszkék lehetünk arra, hogy ennek a sok próbát tett testületnek a legénysége nemzedékek hosszú sora óta a gyökeréig magyar társadalmi rétegből, vagy történelmi osztályunkból: a magyar parasztságból kerül ki.

*

Az évtizedekkel a csendőrség szervezete és kiképzése egyre tökéletesedett. 1898-ban felállították a csendőrségi felügyelőséget, 1904-ben a belügyminisztérium külön csendőrségi osztályt és 1913-ban megnyitják Nagyváradon az *Országos Csendőriskola*, melynél tökéletesebb szervezetregeű és korszerűbb tanulatukat akkor európai viszonylatban is alig volt. A fokozott feladatokkal együtt emelkedett a csendőrség rendszeresített létszáma is: az 1881. évi 17 tiszttel és 1239 főnyi legénységgel szemben 1913-ban 287 tisztt és 11.627 főnyi legénység állt. De igen jellemző a testület rohanó fejlődésére, hogy a csendőrség részére költségmentesen megszavazott hitel 1881-ben az egymillió koronát sevé érte el és 1913-ban már meghaladta a huszonhárom milliót.

A világháború és a csendőrség vértanúi

Az 1914-ben kitört világháború óriási feladatok és alig legyőzhető nehézségek elé állította csendőrségünket. A tábori csendőr szolgálatra bevonultak pótlása sok gondot okozott a vezetőségeknek, annál is inkább, mert a csendőrség teendői a háborús állapotokkal kapcsolatban — az eddigieknek sokszorosára növekedtek. Az orosz, majd a román betörés alkalmával határozott csendőrőrszeink is ott küzdöttek az ezeresztendőse határokon a hogy nem kimélik életüket, azt a testület hősi halottainak nagy száma bizonyítja.

Az összeomlás nyomán támadt időkben a létszámihiánnyal

küzdő csendőrség teljesen reménytelen helyzetben is felvotta a harcot a entornafordulalom ellen és számosan haltak közöttük vértanuhalált. A csendőrség vértanuinak névsora a soraközönység leguzobb igazolása: vannak közöttük fiatal próbacsendőrök, öreg altisztek, fő- és tőrsztisztek és ott van közöttük maga a csendőrség akkori felügyelője is: *Fery Oszkár altábornagy*. A budapesti csendőriaktanya udvarán ma ércszobor hirdeti a csendőrvértanúk emlékét.

Kialakul a korszerű magyar csendőrség

A szegedi zászlóbontás után a maradék-ország felépítőkészül nem hiányzott a csendőrség sem, melynek létarámát az új Nemzeti Hadseregéből vezényelt tisztekkel és legénységgel egészítették ki. A megszállott területekről visszavonult csendőrkerületi parancsnokságok egy ideig csonka-magyarországi állomáshelyükön is megtartották eredeti számosságukat (így például a miskolci kerületi parancsnokság a kassai kerület IV-es számát viselte). Később azután újra számosták a csonkamagyarországi kerületeket.

A csonka földön — egy birodalom romjain — megindult az élet. Még eljön az idő, mikor a történetíró számot fog adni a Trianon-utáni katonanemzedék munkájáról; súlyosabb körülmények között alig dolgozott még történelmi feladatok megoldására hivatott generáció. Szegények voltunk, kifosztottak, megterhelve Trianon kényszertörvényeivel, de tanulni kellett, dolgozni, készülni arra a napra, melynek az eljöveteleiben a legötletesebb időkben is konokul hittünk.

A szinmagyar Nagyvárad pompás csendőriskolájában román zászlók laktak és a magyar csendőrséparancsnokképzés — vándorolni kénytelen. Előbb *Ostfjyaszenyfyán*, majd *Egerben* és *Kecskeméten* állt fel a csendőrségi séparancsnokképző tanfolyamokat. 1924-ben már tanulmányi bizottság létesült Budapesten, melynek feladata korszerű, új csendőrségi utasítások kidolgozása. Az 1928. évi berlini közrendészeti nagy világkiállításon a magyar csendőrség is szerepel, igen gazdag anyaggal. 1927-ben *menyülk* a nagy áldozatokkal felépített *szombat helyi séparancsnok-iskola*; 1930-ban megkezdik működésüket a csendőr nyomozó alakulatok, melyeknek a modern büntetés elleni harc a rendeltetésük és korszerű technikai felszerelésük bármelyik nyugateurópai állam rendészeti szerveivel felveszi a versenyt.

Ugyanakkor került sor a csendőr közlekedési őrsök fel-

Állítására. Feladtuk, hogy a forgalmasabb útvonalakon a közlekedés rendjét biztosítsák; a közlekedési őrök járőrei fürge kis személygépkocsikkal teljesítik szolgálatukat. Majd ezt követte a csendőrségi rádiószolgálati hálózat kiépítése és a csendőrségi híradó — rádiós — őrök felállítása.

A csendőrség teljesen és korszerűen kiépítve érkezett a két évtizeddel elrabolt területek visszatérésének idejéhez. A magyar csendőrség mindenhol a honvédségi csapatokkal együtt lépte át a trianoni határokat és azonnal berendezkedett — ősi otthonában — a hazatért földön. Az a szeretet és lelkesedés, mely a bevonuló csendőreinket mindenhol fogadta, nemcsak felejtetetlen élmény marad, hanem egyúttal örök bizonyítéka annak, hogy a megzúzott területek népe a húszesztendősi rabságban is megőrizte lelkében a kakastollas testület emlékét. Kárpátalja és a Délvidék visszafoglalásánál pedig fegyveresen is kivette részét a harcokban a magyar csendőr.

Ez a csendőrség. Európai színvonal, készség a haladásra, férfiaság és sajátosan magyar szellem fejezi ki a testületet. Ez a testület nem zord, még csak nem is zárkózott, csak hagyományosan szerény. Eppen azért szerény, mert kemény férfiakból áll, a szereplés hajszolása mindig távoláll ettől a testülettől. Elhivatásának és kötelességének él, mely elég sokrétt ahhoz, hogy kitöltse az egymásba kapcsolódó nemzedékek életét. Működési területén jól ismerik, hiszen már szinte hozzátartozik a földhöz, a faluhoz, a magyar tájhoz.

De nyugodtan állíthatjuk, hogy a csendőrt a magyar irodalom nem ismeri és ennek a nagy magyar testületnek a világa a magyar irodalom ismeretlen földje. Nem különös, hogy a magyar olvasó például az angolnyelvű területek közbiztonsági közgeit — a londoni „Bobby”-től kezdve, a kanadai lovas csendőrőrökön át egészen a bizonyos amerikai mesterdetektívig, vagy a kockásingű, Colt-pisztolyos sheriffig — már szinte személyes ismerőseinek tarthatja, de a magyar föld, élet és vagyon védelmezőjének igazi arcát, ezt a férfias, tiszta és szociális arcát irodalmunkban hiába keresi?

A Nemzeti Könyvtár kiadványai az ország minden részébe — nagyvárosokba és a legkisebb falvakba egyaránt — eljutnak. Hiszünk, hogy ebben a kötetünkben a magyar csendőr igazi arcát rajzoltuk meg: föld és falu népe ráismer erre az arcra, a városiak pedig most megismeri.